

INRICHTINGSVARIANTEN VAN HET APELDOORNS KANAAL

Marieke Koning-Strookman

De ruimtedruk in Nederland is groot waardoor vele functies moeten concurreren om de schaarse ruimte. Mogelijke functies zijn wonen, werken, infrastructuur maar ook landbouw, natuur, recreatie, water. Een afweging van mogelijke functies vindt niet alleen plaats bij inrichting van stedelijke gebieden maar ook bij inrichting van landelijke gebieden. Een inrichtingsvariant van een gebied bestaat uit een specifieke combinatie van functies. Bij het afwegen van de effecten maar juist ook bij het bepalen van de inrichtingsvarianten, speelt het instrument Maatschappelijke Kosten-Batenanalyse (MKBA) een belangrijke rol. Richtlijn bij het uitvoeren van een MKBA voor infrastructurele projecten is OEEI (Onderzoeksprogramma Economische Effecten Infrastructuur). Van deze richtlijn is gebruikgemaakt bij de ontwikkeling van het Ruimtelijk Economisch Model (REM) van het LEI waarmee de MKBA voor het Apeldoorns Kanaal is doorgerekend.

Studiegebied

Het Apeldoorns Kanaal is een waterweg van 55 km. In het zuiden sluit het aan op de IJssel bij Dieren en in het noorden opnieuw, stroomafwaarts, op de IJssel bij Hattem. Het Apeldoorns Kanaal is tot stand gebracht door koning Willem I om de regionale en nationale economische ontwikkeling te bevorderen. Het was een parallelroute voor de scheepvaart. Met de opkomst van de spoorwegen in 1875 en later het wegvervoer verloor het Apeldoorns Kanaal aan betekenis. Na de Tweede Wereldoorlog verloor het kanaal de functie van scheepvaartverbinding. Door de aanleg van lage, vaste bruggen en achterstallig onderhoud aan sluizen is scheepvaart nu volstrekt onmogelijk.

Sinds de tweede helft van de jaren negentig is het idee gegroeid dat het Apeldoorns Kanaal onbenutte potenties heeft, zoals mogelijkheden voor toerisme en (water)recreatie en versterking en behoud van cultuurhistorische waarden. Ook spelen ecologische verbindingen, waterkwaliteit en -kwantiteit en overige 'rode' en 'groene' functies een rol.

MKBA in een interactief proces

In een interactief proces tussen onderzoekers, begeleidingsgroep en betrokkenen uit het gebied zijn de effecten van ingrepen bij inrichtingsvarianten zichtbaar gemaakt. De sterke en zwakke elementen van de inrichtingsvarianten zijn teruggekoppeld naar beleidsmakers. Op deze manier is de inhoud van de in ontwikkeling zijnde inrichtingsvarianten versterkt. Zo zijn voor het Apeldoorns Kanaal een 'rode' variant en 'groene' variant tot stand gekomen. Van de rode variant (met functies als wonen, watersport en infrastructuur) is van tevoren aangenomen dat de ingrepen leiden tot veel baten in termen van cashflow. In de groene variant staan vooral natuurontwikkeling en het creëren van een optimale waterkwaliteit centraal. Op basis van kengetallen zijn voor beide varianten met behulp van het REM de maatschappelijke kosten en baten berekend. Het interactieve proces in het onderzoek uit zich in de verscheidene momenten waarop diverse groepen inspraak hebben op de totstandkoming van de varianten. De begeleidingsgroep heeft allereerst inspraak gehad op de voorlopige definiëring van de varianten door onderzoekers op basis van eerder verschenen visies, waarbij de belangrijkste effecten in een MKBA waren doorberekend. Na bijstelling van de varianten en hernieuwde doorberekening heeft vervolgens een brede groep van betrokkenen actief inbreng kunnen leveren aan de inhoud van de varianten. Hierin is het idee van een rode variant met substantiële groene functies (zoals natuur) ontstaan.

Uitkomsten MKBA

Uit de uitkomsten van de uiteindelijke MKBA blijkt dat de groene variant een positief saldo van circa 22 miljoen euro opbrengt en dat de rode variant leidt tot een negatief saldo van circa 70 miljoen euro. De positieve uitkomst in groen wordt voor een deel veroorzaakt door landgoedwoningen. De negatieve uitkomst in rood daarentegen wordt veroorzaakt door de enorme investeringen in met name infrastructuur, die maar ten dele gecompenseerd worden door baten. In tegenstelling tot groen zijn deze investeringen veel hoger omdat het kanaal in de rode variant over de hele lengte bevaarbaar moet worden gemaakt.

Conclusie

Het belang van een interactief proces bij MKBA is dat na elk moment van inspraak - waarbij opname van bepaalde functies in verschillende varianten wordt afgewogen - sterkere varianten worden gedefinieerd. Dit wordt veroorzaakt doordat de effecten van de maatschappelijke kosten-batenanalyse vroegtijdig, snel en zichtbaar teruggekoppeld worden naar betrokkenen. Dit leidt tot aanscherping van de varianten. In een volgende fase van bestuurlijke besluitvorming kunnen daardoor gefundeerde keuzen gemaakt worden.

Meer informatie:

Rapport 4.03.08 *Inrichtingsvarianten van het Apeldoorns Kanaal; Toepassing van Maatschappelijke Kosten-Batenanalyse in een interactief proces*